

„Rezervisane poštanske usluge i dostava sudskih pismena - materijali za diskusiju“

Uvod

Institut dostave pismena u parničnom postupku u našem pravnom sistemu regulisan je entitetskim Zakonima o parničnom postupku (ZPP RS "Službeni glasnik RS" br. 58/03, 85/03 i 74/05, i ZPP FBiH "Službene novine FBiH" br. 53/03, 37/05 i 19/06), Zakonom o parničnom postupku pred Sudom BiH ("Službeni glasnik BiH" br. 36/04 i 84/07) i Zakonom o parničnom postupku Brčko distrikta („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“ br. 8/09). Odredbe o dostavi u Entitetskim i državnim zakonima su skoro identične (uz neke specifičnosti koje nisu suštinske prirode a odnose se na Sud BiH), dok Zakon o parničnom postupku Brčko Distrikta sadrže suštinski različite odredbe.

Po **ZPP Brčko distrikta** (član 92.) „pismena se dostavljaju, u pravilu, poštom, a može ih dostavljati određeni radnik suda ili neposredno u sudu“.

ZPP FBiH/RS institut dostave reguliše u XVII glavi zakona pod naslovom DOSTAVA PISMENA. Ovaj institut je regulisan članovima 337.-355. i podijeljen je u više poglavlja i podpoglavlja.

U pogledu načina dostave pismena, **članom 337.** ZPP FBiH/RS regulisano je sljedeće:

"Pismena se dostavljaju preko pošte, preko ovlaštene pravne osobe registrovane za obavljanje poslova dostavljanja ili preko ovlaštene službene osobe suda."

U praksi nije bilo moguće uspostaviti niti registrovati ovlaštene pravne osobe registrovane za obavljanje poslova dostavljanja. **Zakon o poštama Bosne i Hercegovine** („Službeni glasnik BiH“, br. 33/05) u članu 6. dostavu sudskih pismena reguliše kao rezervisane poštanske usluge koje mogu pružati samo javni poštanski operateri.

„(1) U okviru univerzalnih poštanskih usluga, rezervirane poštanske usluge u unutarnjem i međunarodnom prometu obuhvaćaju zaprimanje, otpremu, prijevoz, dospijeće i uručenje:

- a) pismonosnih pošiljaka do 1000 gr;
- b) tiskanica, novina i časopisa;
- c) paketskih pošiljaka do 10 kg;
- d) poštanskih i telegrafskih uputnica;
- e) isplata novčanih doznaka na kućnu adresu;

- f) izravne pošte;
- g) kurirskih usluga, ukoliko iznos tarife nije deset puta veći od obične tarife,
- h) preporučениh i vrijednosnih pošiljaka, bez obzira na težinu;
- i) sudskih pisama, pisama u upravnom i prekršajnom postupku, bez obzira na težinu.

(2) Rezervirane poštanske usluge mogu pružati samo javni poštanski operateri."

Rezervisane poštanske usluge su gotovo na identičan način regulisane u FBiH – član 9. **Zakona o poštanskom prometu FBiH** („Službene novine FBiH,” br. 76/04) kao i u Republici Srpskoj, **Zakon o poštanskim uslugama Republike srpske** (Službeni glasnik RS, broj 30/10).

U ovom novom zakonu (koji je stavio van snage Zakon o pošti RS), međutim novinu predstavlja sadržaj člana 5. stav 7. novog zakona:

„Pismonosna pošiljka je svaka poštanska pošiljka koja sadrži neko saopštenje u pisanoj formi na svakoj vrsti fizičkog medija, koju treba uručiti–prenijeti naznačenom primaocu, kao i računi za režije, drugi računi, finansijski i drugi izvještaji, i sva druga korespondencija.“

Ova definicija, kao i kaznene odredbe tog Zakona, te najavljene inspekcije imaju za cilj da primoraju sudove, kao i druge potencijalne „velike korisnike“ kao komunalna preduzeća, da sva pismena dostavljaju isključivo putem poštanskih operatera.

U daljem tekstu ćemo prezentirati tzv. poštanske direktive koje su uvele koncept rezervisane poštanske usluge i koje se odnose na pitanje regulisanja dostave sudskih pismena.

EU poštanske direktive

Na nivou EU područje poštanskih usluga je uređeno u osnovi jednom direktivom iz 1997. godine. To je **Direktiva 97/67/EZ** Evropskog Parlamenta i Vijeća o zajedničkim pravilima za razvoj unutrašnjeg tržišta Zajednice, u području poštanskih usluga i povećanju kvaliteta poštanskih usluga (Prva direktiva). Direktiva je nakon toga izmijenjena i dopunjena **Direktivom 2002/39/EZ** u vezi sa daljnim otvaranjem poštanskih usluga konkurenciji na nivou Zajednice (Druga direktiva) i konačno 20. februara 2008. godine donesena je **Direktiva 2008/6/EZ** u vezi potpunog razvoja unutrašnjeg tržišta poštanskih usluga u Zajednici (Treća direktiva).

Cilj direktive je bio uvođenje zajedničkih pravila za razvoj poštanskog sektora i poboljšanje kvaliteta usluge, kao i postupno otvaranje tržišta na kontrolisan način. Pored toga potrebno je osigurati pružanje poštanske usluge kao univerzalne usluge na duži rok. Direktiva za države članice uvodi minimalnu usklađenu normu univerzalnih usluga, uključujući visoki kvalitet usluge u cijeloj zemlji uz redovite osigurane isporuke po cijenama koje su svima dostupne. To uključuje prikupljanje, prevoz, razvrstavanje i uručivanje pisama kao i kataloga i paketa uz određena ograničenja cijene i težine. Također, obuhvata i preporučene te pošiljke s označenom vrijednošću (valeur déclarée), a primjenjuje se na domaće kao i međunarodne isporuke.

Član 3 definira obavezu „da se osigura da korisnici uživaju pravo na univerzalnu uslugu, koja uključuje trajno pružanje poštanskih usluga određene kvalitete, na svim dijelovima teritorije, uz prihvatljive cijene za sve korisnike“.

Kako bi se osiguralo finansiranje univerzalne usluge, pojedinačne usluge se mogu rezervisati za operatere koji obavljaju univerzalne usluge. Prema prvoj direktivi, države članice mogu odobriti isključiva prava za pružanje poštanskih usluga samo u mjeri u kojoj je to potrebno za obavljanje univerzalne usluge. Nadalje, utvrđuje se maksimalno područje primjene koje države članice mogu rezervisati za postizanje ovog cilja. Ako je potrebno dodatno finansiranje za univerzalnu uslugu, tržišnim operatorima mogu se uvesti određene obaveze u zamjenu za ovlaštenje; na primjer, od

njih se mogu zahtijevati finansijski doprinosi u kompenzacijski fond kojim u ovu svrhu upravlja tijelo nezavisno od korisnika kako je predviđeno u članu 9. direktive.

Druga Direktiva je fokusirana uglavnom na dalju liberalizaciju poštanskih usluga kroz reduciranje područja rezervisanih usluga, ali nije pokrenula pitanje redefinisanja univerzalne poštanske usluge. Najvjerojatiji razlog za ovakvo rješenje leži u činjenici da bi diskusija o univerzalnoj usluzi značajno usporila liberalizaciju tržišta.

Proces postupnog otvaranja tržišta poštanskih usluga u EU ušao je u posljednju fazu, usvajanjem Treće direktive 2008. godine. Njom je utvrđen rok (kraj 2010. odnosno kraj 2012. godine, po posebnim uslovima) za potpunu liberalizaciju tržišta poštanskih usluga za zemlje članice EU. Cilj je stvoriti jedinstveno tržište ukidanjem dosad zajamčenih ekskluzivnih prava odnosno monopola javnih operatera, odnosno, osiguranje svim korisnicima zemalja EU zadovoljavajućeg nivoa univerzalnih usluga, te uspostaviti usklađene principe regulisanja u uslovima liberaliziranog tržišta, s ciljem otklanjanja prepreka funkcioniranja jedinstvenog tržišta.

Područje rezervisanih usluga

Važno je obratiti pažnju na sljedeće:

U preambuli (tačka 21), obzirom da **samo-pružanje poštanskih usluga od strane fizičkih i pravnih lica koji su pošiljalci, ne spada u kategoriju usluga**, tako da ne spada ni u domenu aplikacije Direktive, pa s tim nema opravdanja da isto bude rezervisano pravo pružateljima univerzalnih usluga:

(21) Budući da nove usluge (usluge posve različite od konvencionalnih usluga) i razmjena dokumenata nisu sastavni dio osnovne usluge, te stoga nema opravdanja da se one rezerviraju za pružaoce istih; budući da se isto odnosi i na korisnike koji takve usluge izvršavaju sami za sebe (pružanje poštanskih usluga od strane fizičkih i pravnih lica kao pošaljilaca, ili prikupljanje i usmjeravanje tih predmeta od strane treće strane koja djeluje isključivo u ime tih lica), koje ne spadaju u kategoriju usluga.

Član 7. Poštanske direktive omogućuje državama članicama da rezerviraju usluge domaćim poštanskim operaterima u mjeri potrebnoj da se osigura održavanje univerzalnih usluga. Po drugoj direktivi, rezervisane usluge moraju biti ograničene na predmete u domaćem poštanskom prometu čija je težina manja od 50 grama a cijena ne prelazi iznos od dva i po puta cijene prve stope mase pismovne pošiljke najbrže kategorije prema cjenovniku usluga javnog operatera. Prva Direktiva je sadržavala širu definiciju, dok u skladu sa Trećom direktivom (koja se mora početi primjenjivati najkasnije do 31.10.2010.) rezervisanje određenih poštanskih usluga neće uopšte više biti dozvoljeno..

Prema čl.7, rezervisano pravo poštanske usluge je dozvoljeno „u obimu u kojem je neophodno da se osigura održavanje univerzalne usluge“. Drugim riječima, ukoliko te poštanske usluge ne bi imale više karakter rezervisane poštanske usluge to bi dovelo operatere u takav težak položaj, da ne bi mogli više garantovati univerzalne poštanske usluge koje su dužni osigurati.

Direktiva ne identificira dostavu sudskih pismena kao posebnu kategoriju za rezervirane poštanske usluge. Dodavanje sudskih pisama kao posebne kategorije poštanskih usluga, osim u Bosni i Hercegovini, postoji, kako nam je poznato, samo još u Srbiji i Hrvatskoj.

S druge strane, član 8. direktive ostavlja mogućnost zemljama članicama da u svojim procesnim zakonima dodatno regulišu pitanje dostave sudskih pismena.

Za sada sve države članice su ograničile svoja rezervisana područja na težinu i graničnu cijenu u skladu sa direktivom. Od 1. januara 2008. godine Njemačka je ukinula preostale rezervisane usluge čime se broj članica koje su u potpunosti liberalizirale svoje tržište poštanskih usluga popeo na četiri (Njemačka, Finska, Švedska, Velika Britanija).

Holandija planira da liberalizira tržište unaprijed u odnosu na plan utvrđen Trećom direktivom, ali je početni datum, april 2007 za puno otvaranje tržišta, u više navrata odgađan. Trenutno novi datum nije postavljen. Razlozi za odgodu se odnose na razlike PDV-a s Njemačkom i Velikom Britanijom, te uslovi zapošljavanja u poštanskom sektoru u Holandiji. Evropska Komisija analizira situaciju u Holandiji i usklađenost s članom 7. Direktive koja omogućuje da zemlje članice rezerviraju usluge za javne operatere samo u mjeri potrebnoj da se osigura održavanje univerzalnih usluga.

Uporedni pregled primjene poštanskih direktiva po zemljama EU

Usluge rezervirane za javne operatere u zemljama članicama:	Domaći saobraćaj i prekogranična ulazna pošta	Direktna pošta	Prekogranična izlazna pošta
DE, FI, SE, UK	Puna liberalizacija		
AT, CZ, EE, NL, SI	X		
BG, IT, ES	X	X	
BE, DK, FR, IE, LT	X	X	
CY, GR, HU, LU, LV MT, PL, PT, RO, SK	X	X	X

Većina država članica imaju rezervisano područje koje je bitno manje od maksimalnog ograničenja koje je utvrđeno Direktivom. Osm članica (AT, BG, CZ, EE, ES, IT, NL, SI) su poduzele korake ka punoj liberalizaciji direktne pošte, a četiri zemlje članice su potpuno otvorile tržište.

Pored korištenja poštanskih usluga sudska pisma se mogu dostavljati i drugim načinima kako je to regulirano nacionalnim propisima zemalja članica. Obzirom da se radi o različitim pravnim sistemima tako su zastupljeni i razni načini dostave koji su dati u donjem pregledu.

Pregled načina dostavljanja dostavljanja sudskih pisama po zemljama EU

Belgija	Privatni izvršitelji, poštom (samo obavijesti)
Bugarska	Sudski dostavljači, poštom, privatni izvršitelji
Češka	Poštom, elektronskim putem pod posebnim uslovima
Danska	Sudski dostavljači, poštom, privatni izvršitelji
Njemačka	Poštom
Estonija	Nema podataka
Irska	Poštom
Grčka	Sudski kurir
Španija	Sudski dostavljači, poštom, elektronskim putem pod posebnim uslovima
Francuska	Poštom, privatni izvršitelji
Italija	Sudski dostavljači, poštom, izvršitelji
Kipar	Privatni dostavljači, faksom
Latvija	Sudski dostavljači, poštom
Litvanija	Sudski dostavljači, poštom, privatni izvršitelji
Luksemburg	Poštom, privatni izvršitelji
Mađarska	Sudski dostavljači, poštom
Malta	Sudski dostavljači, poštom
Holandija	Privatni izvršitelji, poštom (samo obavijesti)
Austrija	Poštom, sudski dostavljači
Poljska	Sudski dostavljači, poštom
Portugal	Poštom, sudski izvršitelji

Rumunija	Poštom, sudski dostavljači, privatni izvršitelji, notari
Slovenija	Poštom, privatni dostavljači
Slovačka	Poštom, privatni izvršitelji
Finska	Poštom, privatni izvršitelji
Švedska	Sudski dostavljači, poštom
Velika Britanija	Poštom, privatni izvršitelji, privatni dostavljači, elektronskim putem pod posebnim uslovima

Gornji podaci su preuzeti sa *web* portala „European Judicial Network“. Na osnovu tih podataka, u Sloveniji, Velikoj Britaniji i na Kipru sudska pisma mogu dostavljati i privatna lica tzv. „process-servers“ koja su registrovana za te poslove i imaju posebno odobrenje.

U **Sloveniji** na primjer na osnovu člana 132. Zakona o parničnom postupku sud ima mogućnost da na prijedlog stranke odluči da se dostava izvrši putem pravne i fizičke osobe koja obavlja usluge dostave kao svoju registrovanu djelatnost na osnovu dozvole ministra pravosuđa. Međutim, i ovlašteni privatni dostavljači se u praksi susreću sa problemima prilikom uručivanja sudskih pismena. Razlog za to je što ne postoji pravna osnova koja bi privatne dostavljače ovlastila na dobivanje bilo kakve informacije iz postojećih baza podataka, što je vrlo bitan preduslov za efikasno vršenje usluga.

Zaključak

Odredbe važećih Zakona o pošti i o poštanskim uslugama u Bosni i Hercegovini koje se odnose na rezervisane usluge nisu harmonizirane sa Poštanskim direktivama u EU. U tom pravcu bilo bi poželjno uskladiti zakon i posebno oblast rezervisanih poštanskih usluga. Po članu 7. **Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Evropske Zajednice i BiH**, “Strane priznaju važnost usklađivanja postojećeg zakonodavstva Bosne i Hercegovine sa zakonodavstvom Zajednice, kao i njegovog efikasnog provođenja. Bosna i Hercegovina nastojat će osigurati postepeno usklađivanje svojih postojećih zakona i budućeg zakonodavstva s pravnom tečevinom (*acquis-em*) Zajednice. Bosna i Hercegovina osigurat će propisnu primjenu i provođenje postojećeg i budućeg zakonodavstva.“

Otvaranje tržišta drugim firmama za dostavu, omogućilo bi pregovaranje o različitim mehanizmima plaćanja, prihvatljivije cijene i vremena vršenja dostave, kao i omogućiti promjene pružatelja usluge u slučaju velikih i/ili čestih propusta u dostavi.

Istovremeno, poželjno je nastaviti saradnju na dobrovoljnoj osnovi sa poštanskim operaterima, koji sa njihovim infrastrukturama i *know-how* mogu znatno doprinijeti poboljšanju procesa dostave sudskih pismena.

Pripremio: Projekat za smanjenje broja zaostalih predmeta u sudovima